

Uf, que pesats aquests nacionalistes!

written by Francesc Pomés Martorell | 29 de desembre de 2022

Hi ha un sector de pretesos esquerrans i progressistes que juguen a menystenir el nacionalisme, el dels altres, és clar!, tot fent-ho des d'una posició en la qual s'obliden que aquells que tenen una nacionalitat reconeguda internacionalment tenen a favor tota una trama institucional i legal que els facilita molt la vida. Sinó, que preguntin als migrants, anomenat il·legals, als procedents de pobles del tercer món, o als autèntics apàtrides, com es viu sent pràcticament invisibilitzats i sense drets de ciutadania. Però, és clar, aquests antinacionalistes o cosmopolites, com ells prefereixen dir-se, es permeten blasmar els nacionalistes tenint ben assegurada la seva nacionalitat, a la qual no pensen pas renunciar.

En el fons del raonament del nacionalisme espanyol majoritari hi ha el mateix mecanisme dels creients de moltes religions que no poden pensar i viure al món sense creure en l'existència d'un ésser o éssers superiors. I això no és el pitjor, el més greu és que converteixen la seva creença en un dogma indiscutible, com si les nacions haguessin existit sempre i haguessin d'existir per sempre més. Les nacionalitats modernes, sorgides de la [Pau de Westfàlia](#), van suposar el trencament a Occident de les monarquies feudals de dret diví i són, per tant, relativament recents.

En lloc d'argumentar racionalment sobre els beneficis concrets i reals de continuar formant part d'Espanya, es dediquen a donar per fet que l'existència d'Espanya es un fet ahistòric i immutable, ignorant qualsevol coneixement històric. Una de dues, o les dues, que no troben arguments suficients per justificar que hàgim de continuar formant part d'Espanya, o consideren que, com qualsevol dogma de fe, no es pot discutir.

De fet, alguns aplaudeixen les actuacions dels tribunals espanyols contra els independentistes, com ho haurien fet uns segles enrere amb les actes de fe de la Inquisició espanyola. Per a ells no han passat els anys ni la lluita per poder tenir un pensament lliure de qualsevol fre teològic i per organitzar la societat segons vulgui cada poble.

Em sap greu dir-los-ho, però sí que han passat els anys i avui els dogmes no es poden sostenir només amb la repressió. I no és gens estrany que, moltes vegades, el dogma religiós i el polític vagin de bracet. A Espanya, n'ha estat un exemple clar el nacional-catolicisme del qual encara no n'hem sabut netejar les institucions, ni la societat. No es pot castigar indefinidament a qui defensem que això dels déus es només una mitologia que se sosté sobre la por humana d'assumir la seva mortalitat, i que els estats no són més que eines temporals del poder polític. És legítim defensar la unitat d'Espanya, però si es vol fer això cal fer-ho des del raonament i l'explicació dels pros i contres de mantenir-la, i mai s'hauria de recórrer per fer-ho a la força o la imposició. Serà mai possible això a Espanya? Els fets són tossuts i no sembla haver-hi cap alternativa real a Espanya capaç d'intentar construir un estat respectuós amb les altres nacionalitats no hegemòniques.

Passa el mateix amb la batalla, esbombada pels grans mitjans de comunicació que serveixen al poder, respecte del concepte de nacionalisme. Així ens trobem que:

1. Es fa una identificació de nacionalisme com una única realitat, negativa òbviament, en la qual tots els nacionalismes s'identifiquen amb el supremacisme, la xenofòbia, l'etnicisme, el militarisme, la guerra, etc. És obvi que hi ha hagut i hi ha nacionalismes d'aquesta mena, que han estat responsables de grans crims contra la humanitat, però també hi ha hagut i hi ha nacionalismes que han estat la base de l'alliberament colonial, de la recuperació de la dignitat i la llibertat de les persones, que han representat

moviments solidaris, etc. Posar-los tots en el mateix sac és normalment una pretensió dels nacionalismes estatalistes i imperialistes per tal de desqualificar els altres, sobretot quan posen en dubte les bases del seu poder. No es pot anar d'antinacionalista i al mateix temps defensar un nacionalisme excloent com l'espanyol. Per honestedat intel·lectual.

2. Es qualifica de nacionalistes els moviments reivindicatius de la pròpia identitat dels grups minoritaris i, en canvi, no es reconeix el caràcter nacionalista, tant o més profund, d'aquell nacionalisme que representa els grups majoritaris o estatals que pretenen anorrear altres pobles, els nacionalismes excloents i imperialistes. És allò tan vell de veure la palla a l'ull aliè i no veure la biga al propi. S'oblida, no pas innocentment, que la major part d'estats-nació actual són el fruit de guerres de conquesta, polítiques d'assimilació i contra la diversitat i la imposició d'un únic nacionalisme sobre altres pobles.

3. S'ataca el nacionalisme, sempre el dels altres, des d'un pretès cosmopolitisme i internacionalisme, però en cap cas es renuncia per aquest mateix motiu a la identitat nacional pròpia establerta i dominant. És una trampa dialèctica per mantenir la dominació i els privilegis dels nacionalismes dominants. I especialment, encara que ho amaguin, de les classes i grups dominants a cada estat. No hi ha cosmopolitisme ni internacionalisme sense respecte i reconeixement mutu entre les diferents identitats, també de les diferents identitats nacionals. No hi ha internacionalisme possible sense reconèixer la igualtat de drets i dignitat de tots els pobles del món.

4. Es manipula la història per justificar unes realitats nacionals que sembla que hagin existit sempre i que, no s'explica el perquè, haurien d'existir sempre. La història acadèmica sempre ha estat una eina al servei de la configuració d'identitats nacionals per part de tota mena de nacionalismes, prèvia a una falsificació o mitificació de la

història real per reduir-la a allò que interessa, i amagant tot allò que posa en dubte el relat sobre el qual s'ha construït un determinat nacionalisme. I això aplica, em més o menys mesura, a tots els nacionalismes.

I allò que és pitjor, oblida que els projectes col·lectius han de mirar més cap al futur que cap al passat. No es pot viure del passat, per molt que convingui conèixer-lo, sinó dels projectes per al futur que assegurin més quotes de llibertat i igualtat per a la majoria de persones.

5. Es fa servir la globalització actual per menysprear el nacionalisme, quan el que està produint és més aviat la superació dels estats-nació, incapaços ja de controlar les grans corporacions i empreses transnacionals, ni els mercats de capitals, béns i serveis, ni de respectar la diversitat d'identitats que tots contenen. Això produeix, encara que no els agradi als estats existents, la necessitat d'agrupacions internacionals, com la Unió Europea i altres aliances internacionals, i la revalorització de les comunitats locals com a forma de governança democràtica, més propera a les persones. No és estrany que els estats petits o mitjans tinguin democràcies més sòlides que els grans estats.

6. S'oblida el caràcter cada vegada més divers de totes les comunitats humanes i la pluralitat social constitutiva de totes i, per tant, de conjuguar complexament la diversitat i pluralitat de pertinences amb la necessitat humana de sentir-se part d'un grup o col·lectivitat. Ens hem d'acostumar a acceptar que les identitats de les persones no són úniques ni homogènies. I, contradicció molt clara, els nacionalismes estatals són els més reticents a acceptar les migracions humanes i reconèixer-les, i admetre que les preteses identitats nacionals, totes, s'hauran de transformar en conseqüència.

7. És una trampa, que han acceptat fins i tot els mitjans catalans, parlar de partits espanyols i partits nacionalistes

per referir-se als partits de nació no-espanyola. O parlem de partits nacionalistes espanyols i partits nacionalistes bascs, catalans, gallecs o emprem per a tots simplement el seu nom. No podem acceptar una falsa disjuntiva en què uns apareixen com a nacionalistes mentre els altres, que ho són tant o més, no sembli que ho siguin. En una part important, allò que hi ha a Espanya és la confrontació entre models nacionals diferents.

En conclusió: el nacionalisme clàssic basat en l'unitarisme i una concepció quasi bé religiosa i patriarcal (la pàtria) no té sentit avui. Només la defensa qui reclama un passat imperialista i genocida, i que vol construir societats totalitàries fonamentades en una identitat única i hegemònica que, els agradi o no, no tornarà, o qui no coneix mínimament la història. I això val també pels nacionalismes minoritaris i d'alliberament que no poden ser tan sols el revers dels nacionalismes estatals existents. Catalunya no pot aspirar només a fer un estat com l'espanyol, sinó un estat lliure de totes les hipoteques històriques que aquest estat arrossega.

El nacionalisme actual, si se n'ha de continuar dient així, s'ha de basar més en un projecte compartit de futur, basat en el respecte a la pluralitat i diversitat, que en la imposició d'identitats úniques i normatives. I si hem de començar a parlar d'altres formes d'identificació comunitària diferent al nacionalisme clàssic, això val per a tots els nacionalismes, no només per a alguns, i mai des de la justificació de formes colonials i d'imposició, que encara s'intenten justificar des dels nacionalismes estatals actuals. Com diu el tòpic, segurament avui políticament incorrecte: o tots moros, o tots cristians!

En el fons es tracta d'un problema democràtic i de llibertats: s'accepta o no la llibertat dels pobles i nacions a decidir el seu futur com creguin convenient? S'accepta que els estats són formes d'institucionalització política sotmeses al canvi, i a l'aparició i desaparició? Acceptem que la legitimitat de qualsevol estat descansa en la llibertat de pertànyer-hi o no,

i sobretot en la seva capacitat de possibilitar una vida millor per als seus membres?

Si hi ha divisió política i social al respecte, com és normal en qualsevol societat, la divisió fonamental és entre demòcrates i totalitaris, no entre nacionalistes d'un bàndol i de l'altre. Perquè d'allò que parlem es de l'acceptació o no del dret dels pobles a decidir lliurement i democràtica el seu futur. I per això no ens ha de sobtar que juguem a la contra dels interessos dels estats actualment existents, sobretot de les seves classes dominants i, per tant, el nostre conflicte és també un conflicte internacional, no pas local. La majoria d'estats europeus són conscients que també són producte del nacionalisme contrari a la diversitat i la llibertat dels pobles.

Aquí som!